

Financie a mena

Prednáška 3/6

Ing. Zuzana Strápeková, PhD.

FEM-SPU Nitra

Obsah

Podnikové financie

Verejné financie

- vývoj teórie verejných financií
- funkcie a zložky verejných financií
- štátny rozpočet a rozpočet EÚ

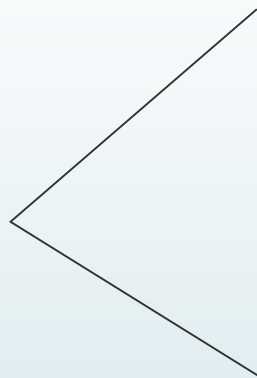
1)

Podnikové financie

PODNIKOVÉ FINANČNIE

- sústava peňažných vzťahov, do ktorých podnik vstupuje pri **získavaní** finančných zdrojov, pri ich **alokovaní** a **viazaní** v jednotlivých zložkách majetku, pri produktívnom **využívaní** tohto majetku a pri **rozdeľovaní** dosiahnutých výsledkov.

Hospodárske
jednotky
v ekonomike

**Spotrebiteľské
jednotky**

domácnosti

**Výrobné
jednotky**

podniky

PODNIK

- právne a ekonomicky samostatná,
plánovito organizovaná
hospodárska jednotka produkuje
výrobky a služby pre trh.

Základné pojmy podnikových financií

- Majetok podniku
- Majetková štruktúra
- Kapitál podniku
- Finančná štruktúra podniku
- Výnosy
- Náklady
- Peňažné príjmy a výdavky

Finančné riadenie

- súčasť riadenia podniku ako celku

Základné otázky:

- 1. Koľko kapitálu?**
- 2. Odkiaľ získať kapitál?**
- 3. Kam umiestniť kapitál?**
- 4. Ako rozdeliť finančný výsledok?**

4 základné princípy rozhodovania?

Princípy rozhodovania:

- väčšie bohatstvo,
- skôr je lepšie,
- menšie riziko
- možnosť voľby

Finančné riadenie:

2 procesy:

1. **finančné rozhodovanie**
2. **organizovanie finančných procesov**

Finančné riadenie: - **strategické**
- **operatívne**

Finančné rozhodovanie

- formulovanie finančných cieľov a ich plnenie

4 fázy:

1. Rozpoznanie a formulovanie potreby rozhodnúť
2. Vyhľadanie možných riešení
3. Vyhodnotenie jednotlivých alternatív
4. Prijatie rozhodnutia

Kategórie finančného riadenia:

- Výsledok hospodárenia
- Peňažné toky (cash flows)
- Úroková miera a úrok
- Časová hodnota peňazí
- Riziko, neistota a neurčitosť
- Požadovaná miera výnosu
- Náklady alternatívnych príležitostí

Faktory ovplyvňujúce **finančnú politiku** podniku delíme do 3 skupín:

1. Stav a vývoj svetových trhov
2. Vnútroštátne ekonomické prostredie
3. Typ podniku (vnútro podniková štruktúra)

MAJETKOVÁ ŠTRUKTÚRA PODNIKU

- štruktúra aktív

- Pohľadávky za upísané vlastné imanie
- Neobežný majetok (nehmotný, hmotný, finančný)
- Obežný majetok (zásoby, pohľadávky, KFM)
- Časové rozlíšenie

Oceňovanie podnikového majetku

Používa sa:

- **Obstarávacia cena**
- **Vlastné náklady**
- **Reprodukčná obstarávacia cena**
- **Zostatková cena**
- **Menovitá hodnota**
- **Trhová cena**
- **Reálna hodnota (fair value)**

KAPITÁLOVÁ a FINANČNÁ ŠTRUKTÚRA PODNIKU

Kapitálová štruktúra – štruktúra dlhodobého kapitálu, ktorý kryje rozhodujúcu časť majetku podniku. (Kapitál trvalo, alebo dlhodobo k dispozícii).

Finančná štruktúra – štruktúra všetkých finančných zdrojov.

Finančná štruktúra – širší pojem.

Kapitálová štruktúra je súčasťou finančnej štruktúry.

Faktory pôsobiace na kapitálovú a finančnú štruktúru podniku:

1. Náklady kapitálu pre podnik
2. Náklady finančných ťažkostí
3. Majetková štruktúra podniku
4. Pôsobenie inflácie
5. Požiadavky finančnej istoty a finančnej voľnosti
6. Snaha o udržanie vlastníckej kontroly nad podnikom
7. Situácia na finančnom trhu

OPTIMALIZÁCIA finančnej štruktúry

- Klasický model
- Tradičný model – teória krivky U
- M-M model
- Kompromisný model

ZLATÉ PRAVIDLO FINANCOVANIA

- zdroje, ktorými sú jednotlivé zložky majetku finančne kryté, by mali byť v podniku k dispozícii po dobu, kým je príslušný majetok v podniku viazaný

ZLATÉ BILANČNÉ PRAVIDLO

- dlhodobovo viazaný majetok má byť krytý kapitálom, ktorý je v podniku trvale alebo dlhodobovo k dispozícii.

Získavanie vlastného kapitálu z externých zdrojov

- pôvodný vklad vlastníkov
- rizikový kapitál (venture)

(zdroje od iných subjektov)

Získavanie vlastného kapitálu z interných zdrojov

- Financovanie zo zisku
- Financovanie z odpisov
- Financovanie z rezerv
- Financovanie uvoľňovaním peňazí
(racionalizáciou, technickým pokrokom)

(zdroje získané vlastnou podnikateľskou činnosťou)

Výsledok hospodárenia (zisk/strata) závisí:

- od objemu realizovanej produkcie,
- od štruktúry realizovanej produkcie,
- od ceny jednotky realizovanej produkcie,
- od nákladov na jednotku realizovanej produkcie.

Rozdelenie zisku:

- na úhradu daní
- časť odčerpaná vlastníkami podniku
- na samofinancovanie podniku

Keď je výsledkom hospodárenia **strata**, prejaví sa to poklesom vlastného imania.

Vyrovnanie straty:

- na ťarchu nerozdeleného zisku z minulých rokov
- pokrytím z rezervných fondov podniku
- znížením základného imania
- zvýšením neuhradenej strany z minulých období

ODPISY

- ▶ vyjadrenie opotrebenia majetku
- účtujú sa do nákladov
- suma kumulovaných odpisov = **oprávky**
- daňové a účtovné odpisy

Pohotové peňažné prostriedky

- Najlikvidnejšie obežné aktíva
(hotovosť, bežné účty)

Formy finančnej podpory podnikov:

- Finančné zdroje štátu a inštitúcií,
- Fondy EÚ
- Účelové finančné fondy

2)

Verejné financie

Vývoj teórie verejných financií

- 19. storočie – začiatok formovania
- STREDOVEK
- STAROVEK

Vývoj teórie verejných financií

► STAROVEK

(4. tisícročie pred n. l. – 5. storočie n. l.)

centrá: Orient, Grécko, Rím

kráľovstvá, demokracia, mestské štáty,
cisárstvo, otrokárstvo

Vývoj teórie verejných financií

► STAROVEK

ORIENT: najskôr naturálna výmena, neskôr rozvoj remesiel, obchodu, ťažba kovov, rozvoj úžerníckych úverov

K rozvoju verejných financií prispela peňažná forma vzťahov medzi panovníkom a občanmi.

GRÉCKO, RÍM: naturálne dane a poplatky štátu, naturálna forma rozdeľovania majetku a dôchodkov.

Peňažné príjmy verejných financií sa sústredili v štátnych pokladniciach (vojenské, civilné).

Vývoj teórie verejných financií

► STREDOVEK

(5. – 11. storočie)

premena otrokárskoho poriadku na feudálny

(do 18. stor.)

Štruktúra feudálnej spoločnosti:

- poddaní, feudáli a kráľovská moc ovplyvňovaná svetskými a cirkevnými feudálmi.

Vývoj teórie verejných financií

► STREDOVEK

Na začiatku mala renta ***naturálnu formu***,

Oddelením remesiel od poľnohospodárstva ***peňažnú***.

Rozvoj peňažného hospodárstva viedol k základom ***verejných financií***.

Vývoj teórie verejných financií

► STREDOVEK

Teória spravodlivej ceny od **Tomáša Akvinského** – jeden z prameňov súčasných teórií verejných financií (taliansky dominikánsky mních 1225-1274)

Vývoj teórie verejných financií

► 16. stor. – polovica 18. stor.

merkantilisti – uprednostňovali domáce hospodárstvo, chrániť krajinu daňami, hlavne clom (nevyvážať peniaze, nakupovať domáce tovary.)

colbertizmus – reguláciou daní, cla a administratívy podpora zahraničného obchodu a manufaktúry.

kameralistika – otázka hranice verejných výdavkov a teda hranice zdaňovania. Formulovanie zásad ročného zostavovania rozpočtov.

(3 dane: z pozemkov, z hlavy, spotrebná daň)

Vývoj teórie verejných financií

► koniec 18. stor.

fyziokratizmus – názor, že jediným zdrojom bohatstva je poľnohospodárstvo.

Koncepcia jedinej dane – od vlastníkov pôdy.

Produktívna trieda – podnikatelia, sterilná trieda – remeselníci a obchodníci boli od platenia daní oslobodení.

Základy klasickej ekonómie (slobodné hospodárstvo, konkurencia a voľný obchod)

Fyziokratizmus

Vývoj teórie verejných financií

kapitalizmus – postupné prehĺbovanie vzťahov medzi súkromnými a verejnými financiami.

TEÓRIE VEREJNÝCH FINANCIÍ

- Liberálna koncepcia verejných financií
- Ortodoxná teória verejných financií
- Keynesová revolúcia a verejné financie
- Neokeynesovské teórie verejných financií
- Neoliberalizmus a nový fiškálny konzervativizmus

1. Liberálna koncepcia verejných financií

- **Adam Smith** (1723-1790)
- Teória verejnej voľby (rozhodovací proces voličov a politikov, Teória hier, Teória rozhodovania)
- Dôraz na súkromné vlastníctvo (podmienka podnikania, od ktorého závisí celá spoločnosť)
- Štát ma vytvárať podmienky pre slobodné fungovanie trhu
- Štát plní len 3 úlohy:

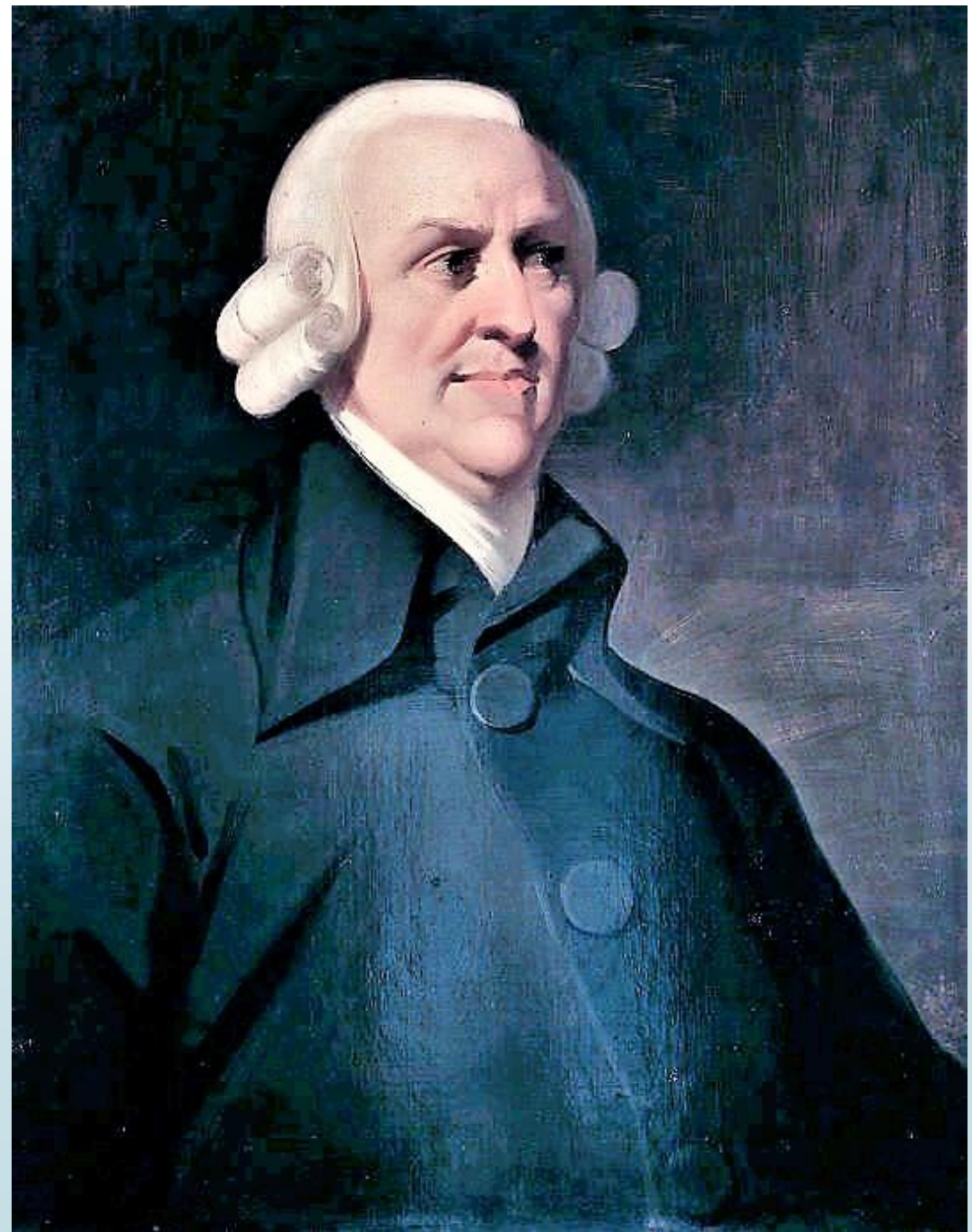
1. Výdavky na obranu,
2. Výdavky na spravodlivosť,
3. Výdavky na verejné stavby a inštitúcie

1. Liberálna koncepcia verejných financií

- Adam Smith – dane považoval za nutné zlo.
- Sformuloval 4 daňové pravidlá:
 1. Poddaní majú prispievať na výdavky štátu tak, aby to najlepšie zodpovedalo ich možnostiam.
 2. Daň jednotlivca má byť stanovená presne, nie ľubovoľne.
 3. Daň má byť vyberaná vtedy a tak, ako sa to platiteľovi najlepšie hodí.
 4. Daň má byť prepracovaná tak, aby obyvatelia nepreplatili viac, než koľko táto daň prináša do štátnej pokladnice.

42

Filozof **Adam Smith**

2. Ortodoxná teória verejných financií

- Približne celé 19. stor. do Veľkej hospodárskej krízy v 20. stor.
- **Jean-Baptiste Say** (1767-1832)
 - zástanca malého štátneho rozpočtu, ktorý by mal byť absolútne vyrovnaný
 - daň považoval za záťaž zo súkromného ale aj spoločenského hľadiska

44

Ekonom

Jean-Baptiste Say

2. Ortodoxná teória verejných financií

► David Ricardo (1772-1823)

- v diele „Zásady politickej ekonómie a zdaňovania“ sformuloval daňové pravidlá A. Smitha do daňových princípov:

1. Princíp **všeobecnosti** zdaňovania
2. Princíp **rovnomernosti** zdanenia
3. Princíp **neutrality** zdaňovania
4. Princíp **indiferentnosti** zdaňovania

46

Ekonom David Ricardo

3. Keynesová revolúcia a verejné financie

- úloha štátu protekcionárskou politikou upevňovať akumuláciu kapitálu a dosahovanie zisku
- rozvoj vedy a finančníctva
- **Adolph Wagner** (1835-1917)
 - v IV. zväzku diela „Finančné hospodárstvo“ rozpracoval zásahy štátu do trhového mechanizmu.

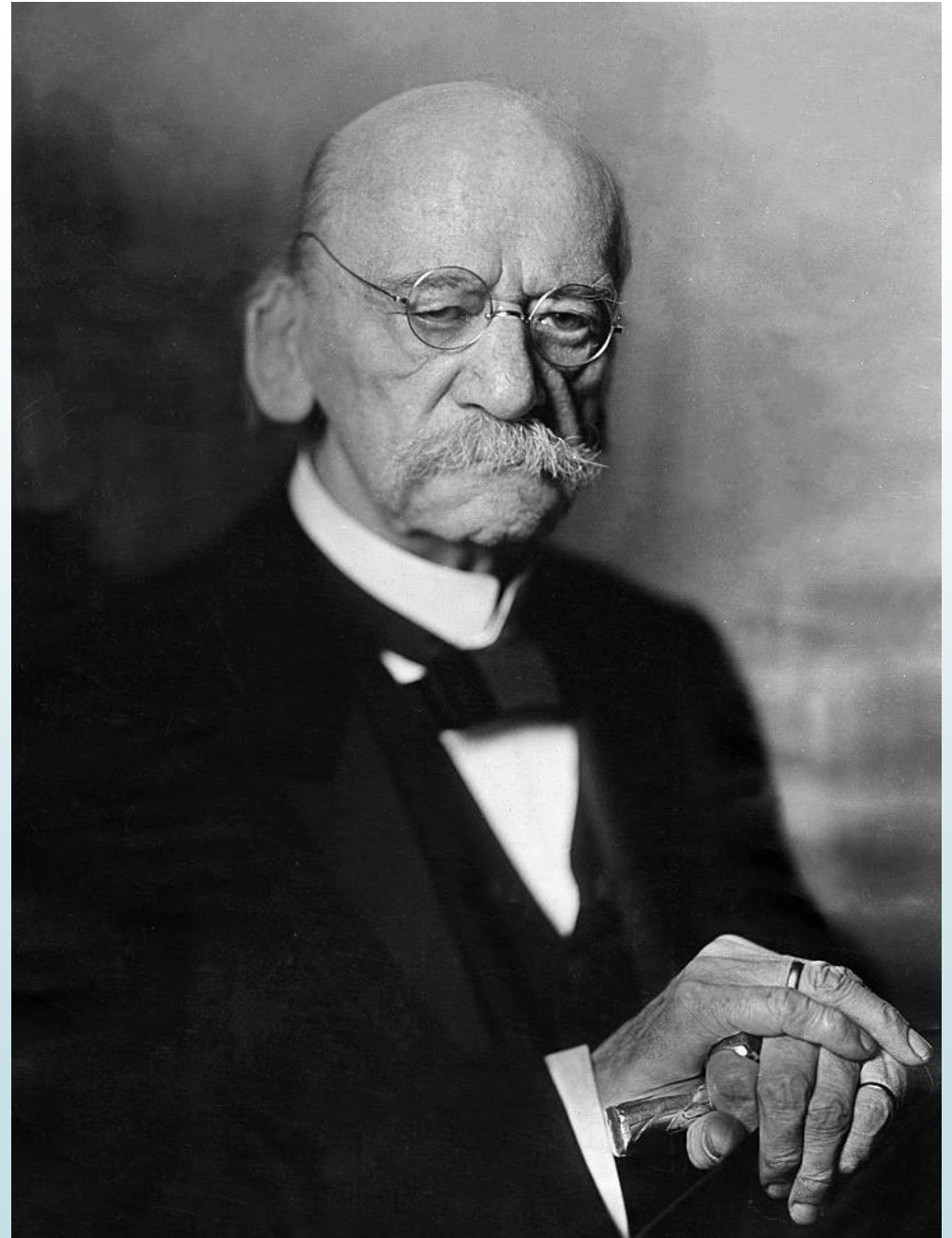
3. Keynesová revolúcia a verejné financie

► Závery Wagnera:

- „zákon“ rastúcej štátnej činnosti, aj výdavkov
- hlavný fiškálny účel zdanenia a sociálno-politický (má viesť k zmene rozdeľovania dôchodkov)
- jednotnosť štátneho rozpočtu (príjmy aj výdavky cez jednu pokladnicu)
- zoštátnenie niektorých podnikov (poisťovne, železnice)
- povinné sociálne a požiarne poistenie budov a inventára

49

Ekonom **Adolph Wagner**

3. Keynesová revolúcia a verejné financie

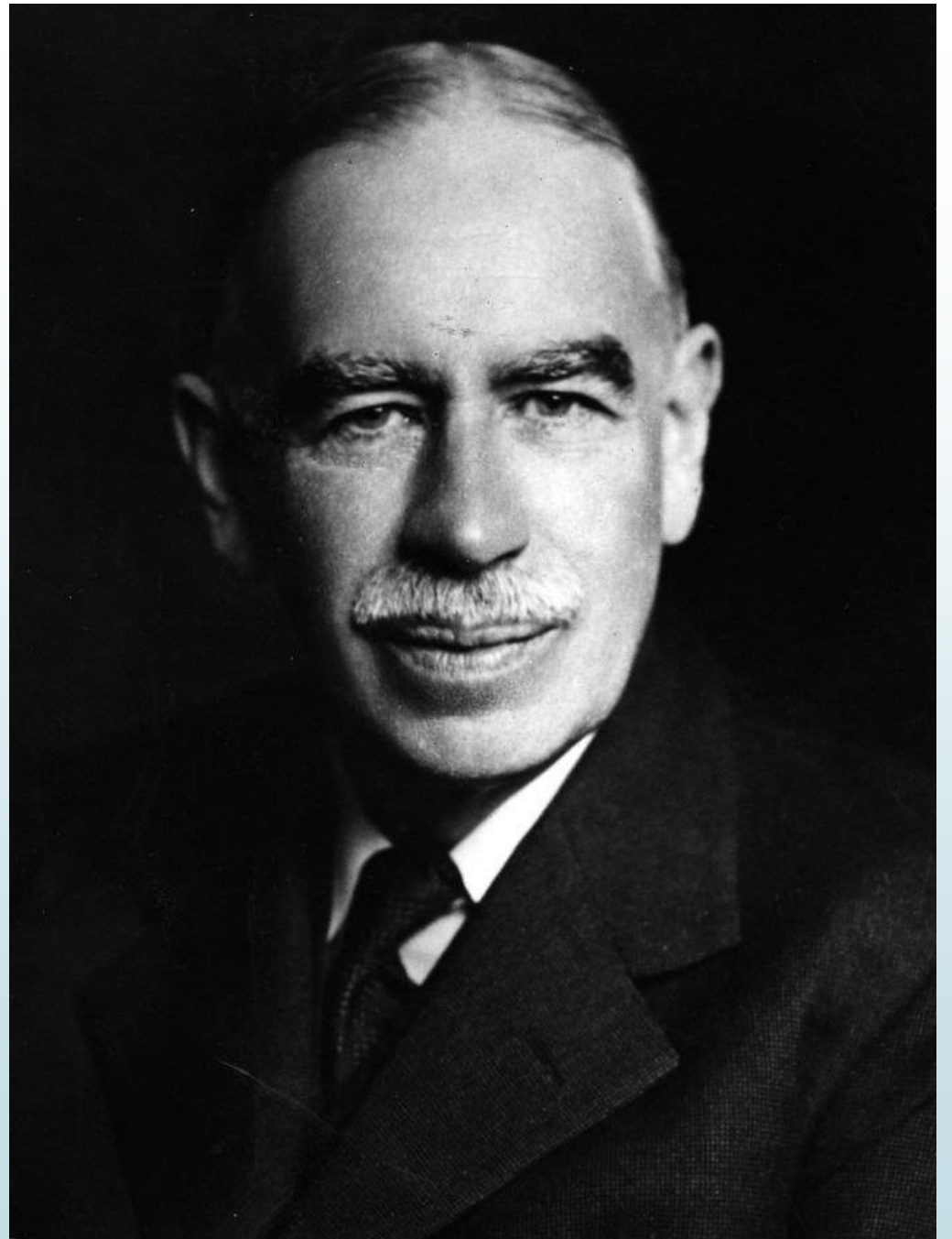
► John Maynard Keynes (1883-1946)

- v práci „Všeobecná teória zamestnanosti, úroku a peňazí“ rozpracoval teoretické základy štátneho regulovania ekonomiky a nové úlohy štátu v podmienkach rozvinutej trhovej ekonomiky.
- nástrojom verejných financií sú dôchodkové (dane a pôžičky) a výdavkové nástroje
(ovplyvňujú: zvyšovanie dopytu, rozvoj investícií, znižovanie nezamestnanosti, zabezpečujú cyklický vývoj)

51

Ekonóm

John Maynard Keynes

4. Neokeynesovské teórie verejných financií

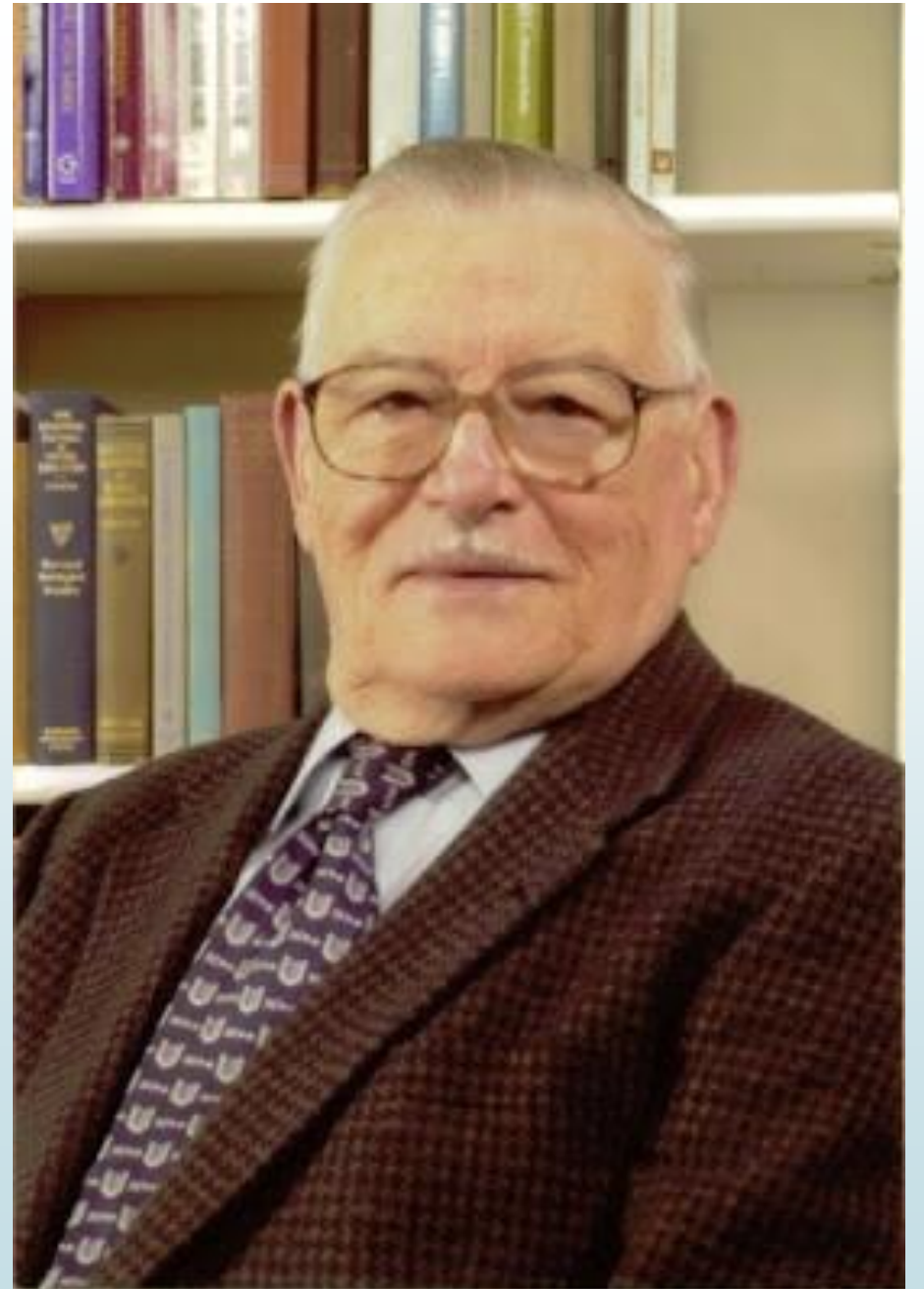
- ▶ 50-60te roky 20. stor.
- ▶ **James McGill Buchanan** (1919-2013)
 - nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu
 - základným kritériom verejných výdavkov je maximalizácia spoločenskej užitočnosti alebo všeobecného blahobytu.

Verejné financie spočívajú v analýze účinkov fiškálnych inštitúcií na správanie jednotlivcov a skupín v súkromnej ekonomike.

53

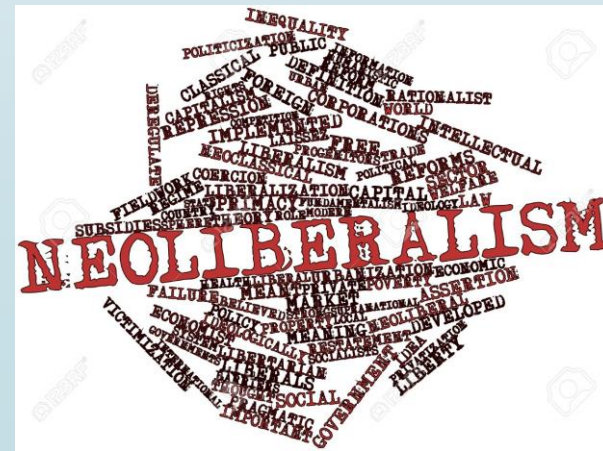
Ekonom

James McGill Buchanan

5. Neoliberalizmus a nový fiškálny konzervativizmus

- 70te roky 20. stor.
- štát je kritizovaný, že intervenciami narúša fungovanie trhového mechanizmu
- fiškálne nástroje sú nahrádzané monetárnymi nástrojmi

5. Neoliberalizmus a nový fiškálny konzervativizmus

- Prvky nového fiškálneho konzervativizmu:
 - absolútne vyrovnaný rozpočet
 - určenie rozsahu redistribúcie HDP systémom verejných financií
 - čo najmenší rozpočet
 - čo najmenšie dane
 - neutrálna daň
 - zníženie verejného dlhu (zosobnenie všetkého zla – zaťaží budúce generácie)

Funkcie a zložky verejných financií

Verejný sektor

- tvorí vládny sektor a samospráva, verejné finančné inštitúcie a verejné finančné podniky.

Verejný a súkromný sektor sa ovplyvňujú.

Dôvody existencie verejného sektora

- ekonomické (vysoké náklady, dlhodobá návratnosť, nízky resp. žiadny zisk)
- kontrola štátu nad: armádou, bezpečnosťou, súdnictvom, štátnou správou
- povinnosť štátu starať sa o verejné zdravie, základný výskum, životné prostredie

Porušenie princípu ekvivalencie pri verejnom sektore = pri verejnom záujme nie je možné určiť **konkrétnych užívateľov výhod**, ani **priamych nositeľov nákladov**.

Verejný sektor poskytuje **verejné statky (služby)**, vytvára **pozitívne externality**, alebo zmierňuje dopad **negatívnych externalít**.

Verejné financie

Vzťahy a operácie prebiehajú medzi:

- jednotlivými vládnymi úrovňami navzájom,
- verejnou vládou a ostatnými subjektami v ekonomike

- platí princíp **obligatórnosti** a **nenávratnosti**

Funkcie verejných financií

- **alokačná** (akumulačná)
- **distribučná** (rozdeľovacia)
- **stabilizačná**

Zložky verejných financií

Priame rozpočtové financovanie = financovanie potrieb prostredníctvom sústavy verejných rozpočtov:

1. **Centrálny** (národný, štátny, federálny) **rozpočet**
2. **Rozpočty samosprávnych orgánov**

Nepriame mimorozpočtové financovanie:

- **fondy**
- **verejné** (štátne, verejnoprospešné) **podniky**

Rozpočet – finančný plán, v ktorom sa porovnávajú predpokladané príjmy a výdavky za určitý čas.

Rozpočtové obdobie – čas, na ktorý sa rozpočet zostavuje (ročne, mesačne)

Rozpočtové pravidlá – predpisy, ktorými sa riadi rozpočtový proces.

Rozpočtový proces sa skladá z etáp: návrhu, schvaľovania, realizácie, kontroly, uzatvárania výsledkov (štátny záverečný účet)

Rozpočtová kapitola – organizačná jednotka odvetvového členenia výdavkov ŠR (ministerstvo)

Rozpočtová sústava – sústava verejných rozpočtov.

Štátny rozpočet

- ŠR = dôležitá časť verejných financií
- ŠR = strategický nástroj ekonomického riadenia

Štátny rozpočet – súhrn peňažných operácií štátu v procese tvorby, rozdeľovania a používania centralizovaného peňažného fondu s použitím nenávratného a neekvivalentného spôsobu rozdeľovania finančných prostriedkov.

Činitele ovplyvňujúce ŠR:

- úroveň a rast ekonomiky
- využívanie ŠR na zásahy štátu do ekonomiky
- rozsah verejného sektora financovaného z rozpočtových prostriedkov
- fondové hospodárstvo
- rozpočtová sústava, jej členenie, formy a napojenie miestnych rozpočtov na ŠR
- politická situácia

Funkcie štátneho rozpočtu

- **alokačná** (akumulačná)
- **distribučná** (rozdeľovacia)
- **stabilizačná**
- **stimulačná** (regulačná)
- **kontrolná** (signalizačná)

Rozpočtové zásady

- zásada **úplnosti**
- zásada **jednotnosti**
- zásada **rozpočtovej plurality**
- zásada **reálnosti**
- zásada **každoročného zostavovania a schvaľovania**
- zásada **vyrovnanosti**
- zásada **publicity**
- zásada **prehľadnosti**

Rozpočet EÚ

- Rozpočty členských štátov majú k dispozícii 30-50% HDP, EÚ rozdeľuje 1% svojho celkového HDP.
- Jednoročný rozpočet Únie zostavujú ministri členských štátov a Parlament.
- Spoločný rozpočet ročne dosahuje výšku cca 90-100 mld. EUR.
- Poľnohospodársky sektor produkuje menej ako 3% rozpočtu EÚ, výdavky na poľnohospodársky sektor tvoria asi 50% spoločného rozpočtu.

McDougallova správa Európskej komisie stanovila **základné princípy** (1977):

- Princíp **externality**
- Princíp **nedeliteľnosti**
- Princíp **súdržnosti**
- Princíp **subsidiarity**

Štruktúra rozpočtu EÚ

► Príjmy:

- a) colné poplatky
- b) poľnohospodárske dávky
- c) DPH
- d) HDP

► Výdavky

- a) Spoločná poľnohospodárska politika
- b) Štrukturálne operácie
- c) Vnútorne politiky
- d) Externé akcie
- e) Administratívne výdavky
- f) Rezervy
- g) Predvstupové fondy
- h) Výdavky pre nové členské štáty

VIDEO 1

Na čo všetko štát míňa peniaze?

<https://www.youtube.com/watch?v=Pk6RYo-IFVE>

VIDEO 2

**Ako funguje verejná správa?
Kam idú peniaze z rozpočtu?**

<https://www.youtube.com/watch?v=LrshWm79CIA>

VIDEO 3

Ako funguje platenie daní na Slovensku?

https://www.youtube.com/watch?v=sJsTTJQ9X_E

Ďakujem za pozornosť!

VIDEO 4

Podnikové financie (AJ)

<https://www.youtube.com/watch?v=sdWrx10kQWQ>

VIDEO 5

Verejné financie (AJ)

<https://www.youtube.com/watch?v=HcEZa3-mQxs>

VIDEO 6

Úvod do financií (AJ)

<https://www.youtube.com/watch?v=BQ-m8ZmpAGk>

